

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی

و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای حرفه‌ای جراحی دندانپزشکی

عنوان :

بررسی الگوی تجویز آنتی‌بیوتیک در دندانپزشکان شهر اردبیل بر اساس سیستم بین‌المللی

ATC/DDD در طی ۳ ماهه‌ی دوم سال ۱۴۰۰

استاد راهنما :

دکتر مهرانوش کاویانی

استاد مشاور:

دکتر سعیده گله‌دار

نگارش:

علی کریمی بخشکندی

صفحه تائیدیه داوران

تعهد نامه اصالت پایان نامه

بسمه تعالی

اینجانب علی کریمی بخشکندی دانش آموخته رشته دندانپزشکی مقطع دکتری حرفه‌ای به شماره دانشجویی ۹۴۲۶۳۷۰۱۷ گواهی می‌نمایم این پایان نامه تحت عنوان " بررسی الگوی تجویز آنتی‌بیوتیک در دندانپزشکان شهر اردبیل بر اساس سیستم بین‌المللی ATC/DDD در طی ۳ ماهه‌ی دوم سال ۱۴۰۰" به راهنمایی استاد محترم سرکار خانم دکتر مهرنوش کاویانی به طور کامل اصل و بدون هرگونه سرقت علمی/ادبی بر اساس تعریف^۱ Plagiarism نگارش شده است و تمام یا قسمتی از آن توسط فرد دیگری در پایان نامه یا مراکز علمی دیگر ارائه نشده است. در ضمن اینجانب از مقررات مربوط به عدم رعایت صداقت در ارائه پایان نامه که منجر به مردود شدن و ارجاع به شورای پژوهشی دانشکده می‌شود، اطلاع کافی دارم .

تاریخ و امضاء دانشجو

بدین وسیله اصالت (Originality) و صحت نتایج این پایان نامه مورد تأیید اینجانب دکتر مهرنوش کاویانی استاد راهنما می‌باشد.

تاریخ و امضاء استاد راهنما

---

^۱ Plagiarism یا سرقت علمی/ ادبی عبارت است از استفاده از تمامی یا قسمتی از مطالب یا ایده های منتشر شده یا منتشر نشده فرد یا افراد دیگر بدون ذکر منبع به طور مناسب یا کسب اجازه در موارد ضروری.

بسم الله الرحمن الرحيم

اکنون که با عنایات و الطاف بیکران الهی دوره ی دکتری دندانپزشکی را با موفقیت به پایان رسانده ام و مسئولیت خدمت به خلق را بر عهده گرفته ام در پیشگاه قرآن کریم به خداوند قادر متعال که دانای آشکار و نهان است، و نامش آرامش دل‌های خردمندان و یادش شفای آلام دردمندان، سوگند یاد می‌کنم که همواره حدود الهی و احکام مقدس دینی را محترم شمارم. از تضییع حقوق بیماران بپرهیزم و سلامت و بهبود آنان را بر منافع مادی و امیال نفسانی خود مقدم دارم، در معاینه و معالجه، حریم عفاف را رعایت کنم و اسرار بیماران خود جز به ضرورت شرعی و قانونی فاش نسازم. خود را نسبت به حفظ قداست حرفه ی پزشکی و حرمت همکاران متعهد بدانم و از آلودگی به اموری که با پرهیزکاری و شرافت و اخلاق پزشکی منافات دارد اجتناب ورزم، همواره برای ارتقاء دانش پزشکی خویش تلاش کنم و از دخالت دراموری که آگاهی و مهارت لازم را در آن ندارم خودداری نمایم. در امر بهداشت، اعتلا فرهنگ و آگاهی‌های عمومی تلاش نمایم و تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جامعه را مسئولیت اساسی خویش بدانم.

تقديم به

خانواده عزیزم

با سپاس فراوان از سرکارخانم دکتر
مهرنوش کاویانی
و سرکار خانم دکتر سعیده گله داری
به خاطر زحمات فراوانشان

بررسی الگوی تجویز آنتی‌بیوتیک در دندانپزشکان شهر اردبیل بر اساس سیستم بین‌المللی

ATC/DDD در طی ۳ ماهه‌ی دوم سال ۱۴۰۰

مقدمه: آنتی‌بیوتیک‌ها از داروهای تجویزی شایع توسط دندان‌پزشکان می‌باشند. مصرف غیرمنطقی این داروها می‌تواند علاوه بر هزینه منجر به عوارض ناخواسته دارویی از جمله واکنش‌های افزایش حساسیت و مقاومت دارویی نسبت به آنتی‌بیوتیک‌ها شود. اولین قدم برای منطقی کردن تجویز دارو، مطالعات مربوط به تعیین الگوی مصرف دارو می‌باشد. از این رو در این مطالعه برای اولین بار، میزان تجویز داروها توسط دندان‌پزشکان شهر اردبیل بر اساس سیستم بین‌المللی ATC-DDD ارائه شده توسط سازمان بهداشت جهانی بررسی شد.

مواد و روش‌ها: مطالعه‌ی حاضر بر روی حداقل ۲۵۰ بیمار مراجعه‌کننده به دندانپزشکان شهر اردبیل در طول سه‌ماهه‌ی دوم سال ۱۴۰۰ انجام شد. اطلاعات مربوط به داروهای تجویز شده شامل: اشکال و ارقام دارویی، دوز دارو، فرکانس مصرف دارو، تعداد دوز معین روزانه آنتی‌بیوتیک‌های تجویزی جمع‌آوری و براساس سیستم ATC-DDD توسط نرم افزار SPSS نسخه‌ی ۲۱ آنالیز و نتیجه‌گیری شد.

یافته‌ها: از کل ۲۵۰ مورد نسخه‌ی بررسی شده ۲۰۷ نسخه (۸۲/۸ درصد) حاوی آنتی‌بیوتیک بودند. میانگین سن بیماران در دو گروه دارای آنتی‌بیوتیک و بدون آنتی‌بیوتیک به ترتیب ۳۷/۸۴ و ۳۷/۲۳ سال بود. توزیع سنی و جنسی تعداد ارقام در دو گروه گیرنده‌ی آنتی‌بیوتیک و گروه بدون آنتی‌بیوتیک تفاوت معنی داری از نظر آماری نشان نداد ($P > 0.05$). از لحاظ تعداد ارقام دارویی در نسخ بیشترین فراوانی مربوط به نسخ سه دارویی و کمترین فراوانی مربوط به نسخ شش دارویی بود. از نظر اشکال دارویی ۲۰۱ نسخه (۹۷/۱ درصد) فقط داروی خوراکی و ۶ مورد (۲/۹ درصد) هر دو نوع خوراکی و تزریقی بود. بیشترین میزان آنتی‌بیوتیک استفاده شده به ترتیب به مترونیدازول با DDD ۷۷۹۹/۴، آموکسی سیلین با DDD ۱۰۷۵/۹۶ و کوآموکسی کلاو با DDD ۱۸۵/۶۴ مربوط بود. از نظر میزان DDD به ازای ۱۰۰ بیمار بیشترین مورد مربوط به مترونیدازول و آموکسی سیلین با DDD ۳۰۳۱/۷۶ و ۴۳۰/۳۸ بود.

نتیجه‌گیری: نتایج بیانگر هشدار جدی از لحاظ مقاومت میکروبی در آینده برای شهر اردبیل و نیاز به برنامه‌ریزی مناسب جهت محدود کردن تجویز آنتی‌بیوتیک‌ها می‌باشد. با توجه به میزان قابل توجه تجویز آنتی‌بیوتیک در نسخ دندانپزشکان لزوم بازنگری در روند آموزش، بازآموزی و برنامه‌ریزی برای مصرف منطقی آنتی‌بیوتیک وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: دوز معین روزانه، آنتی‌بیوتیک، سیستم ATC

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
------	-------

چکیده ..... ا

فصل اول: معرفی پژوهش

۱	۱-۱. مقدمه؛ بیان مسأله و ضرورت اجرای پژوهش .....
۵	۲-۱. اهداف پژوهش .....
۵	۱-۲-۱. هدف کلی .....
۵	۲-۲-۱. اهداف اختصاصی .....
۵	۳-۲-۱. اهداف کاربردی .....
۵	۳-۱. سوالات پژوهش .....
۶	۴-۱. تعریف واژه ها .....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

۸	۱-۲. مقدمه .....
۸	۲-۲. مبانی نظری پژوهش .....
۸	۱-۲-۲. ATC/DDD .....
۹	۳-۲. مروری بر پیشینه‌ی پژوهش .....
۹	۱-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در ایران .....
۱۱	۲-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در خارج .....
۱۵	۳-۳-۲. جمع بندی پیشینه‌های پژوهش .....

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۱۸	۱-۳. نوع مطالعه و روش پژوهش .....
۱۸	۲-۳. جامعه آماری پژوهش .....
۱۸	۱-۲-۳. معیارهای ورود و خروج به مطالعه .....

۱۸	.....	۳-۳. حجم نمونه و روش نمونه گیری
۱۸	.....	۴-۳. ابزار و روش گردآوری داده‌ها
۱۹	.....	۵-۳. زمان و مکان انجام پژوهش
۱۹	.....	۶-۳. متغیرهای پژوهش
۲۰	.....	۷-۳. روش تحلیل داده‌ها
۲۰	.....	۸-۳. ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۲۲	.....	۱-۴. آمار توصیفی و استنباطی
----	-------	-----------------------------

فصل پنجم: بحث، نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

۳۱	.....	۱-۵. بحث
۳۳	.....	۲-۵. نتیجه گیری
۳۴	.....	۳-۵. محدودیت‌ها و پیشنهادات پژوهش
۳۵	.....	منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۲	جدول ۴-۱: توزیع ویژگی‌های دموگرافیک افراد مطالعه
۲۳	جدول ۴-۲: توزیع تعداد داروهای نسخه‌ها، اشکال دارویی آنتی‌بیوتیکی و نوع تخصص دندانپزشکان
۲۴	جدول ۴-۳: توزیع آنتی‌بیوتیک تجویز شده برای بیماران مطالعه
۲۵	جدول ۴-۴: DDD آنتی‌بیوتیک‌های بیماران مطالعه
۲۶	جدول ۴-۵: DDD آنتی‌بیوتیک‌های بیماران مطالعه بر حسب نوع تخصص دندانپزشکان
۱۰۰	جدول ۴-۶: DDD آنتی‌بیوتیک‌های بیماران مطالعه بر حسب نوع تخصص دندانپزشکان به ازای ۱۰۰ بیمار
۲۷	بیمار
۲۸	جدول ۴-۷: DDD کل نسخ بیماران مورد مطالعه
۲۹	جدول ۴-۸: DDD کل نسخ بیماران مورد مطالعه به ازای ۱۰۰ بیمار